

From the author.

~~04/18365~~

DR. IOAN URBAN JARNIK

PROFESOR LA UNIVERSITATEA BOEMĂ
DIN PRAGA

BETIA DE CUVINTE

□ □ □ SI ALTELE □ □ □

Retipărit din „CALENDARUL
REVISTEI „ION CREAŢĂ“
PE ANUL 1913“ și din RE-
VISTA „ION CREAŢĂ“
numerii 4 și 5 din anul 1912.

BĂRLAD
1912

TIPOGRAFIA
C. D. LUPAȘCU

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA
BUCUREȘTI

Cota

~~04/18365~~

Inventar

C424629

DR. IOAN URBAN JARNIK
PROFESOR LA UNIVERSITATEA BOEMĂ
DIN PRAGA

BEȚIA DE CUVINTE

□ □ □ ȘI ALTELE □ □ □

Retipărit din „CALENDARUL
REVISTEI „ION CREANGĂ”
PE ANUL 1913” și din RE-
VISTA „ION CREANGĂ”
numerii 4 și 5 din anul 1913

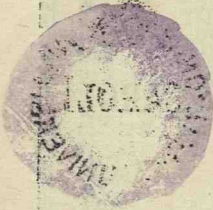

BĂRLAD
1912

Donațiunea Măiorescu

TIPOGRAFIA
C. D. LUPĂȘCU

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota ~~04/18365~~
Inventar C424.629

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota I 121383

RC 29/2018

B. C. U. "Carol I" - Bucuresti

C424629

Am și eu o slăbiciune. Țiind minte proverbul german cumcă «Plocoanele mici fac ca prietenia să dăinuiască», cu mare plăcere le dăruiesc persoanelor pe cari le socotesc de atari sau la al căroră hatâr râvnesc, ici colea câte ceva din cele scrise de mine, fie chiar și numai niște articole de prin reviste sau jurnale, cu alte cuvinte sufăr de mania separatelor. Astă dată am avut de gând să relipăresc numai cel dintăi articol «Beția de cuvinte», am mai adaus însă alte două articolașe mai scurte pârându-mi-se că tustrele se țin lanț, făcând un fel de întreg.

Dacă cumva broșurica încape în mânilor unora cari-și dau cu părerea că nu plătea să iasă în vileag chiar o singură dată, necum să se relipărească în broșurica de față, mă rog să arunce vina pe singura vinovată, dragostea mea de graiul român, care s'a pus slăpână pe inima mea, făcându-mă să îndrăsnesc de a păși înaintea publicului cu aceleași nimicuri.

DR. ION URBAN JARNÏK

Praga, în luna lui Noembrie 1912

BEȚIA DE CUVINTE

Dorind să stau cu stimatul cetitor la taifas, nu găsesc pentru cele ce am să spun o denumire mai potrivită, decât cele trei cuvinte de mai sus. Se'nțelege că sensul lor este cu totul deosebit de cel ce le fusese dat odinioară de către dl. Maiorescu; de unde cel din urmă s'a folosit de ele ca de un fel de dojană, va să zică în sens pejorativ, eu din contra, nu mă sfiesc să mă laud cu această însușire a mea; ba ce e mai mult, scopul rândurilor următoare este să ademenesc și pe alții să se îmbete de cuvinte la fel cu mine.

Să vedem înainte de toate ce înțeles dau eu acestui soi de beție.

Indeletnicindu-mă cu o limbă străină, bună oară cea românească, pe care doresc s'o cunosc cât se poate de desăvârșit, așa în cât să mă pot folosi de ea atât în graiu viu, cât și în scris, asămuindu-mă întru cât aceasta este cu puțință unui străin de neam cu Românii neaoși, iată ce-mi trebuie. Să am la îndămână, de câte ori vine vorba la adevă să scriu românește, cuvinte și frase corecte și precise și nu numai câte unul sau câte una pentru câte o idee, ci mai multe, așa în cât să pot urma povața latinului «*variatio delectat.*»

Vrând să ajung la un oarecare grad de perfecțiune în această privință, nu-i destul să scot din niște dicționare la fel de fel de cuvinte, ci cuvintele aceste trebuiesc însoțite de niște citate mai lungi ori mai scurte din autori buni sau din graiul viu al poporului, fântâna nesleită a unei limbi curate, inzestrate cu vlagă și cu tărie. Numai lucrând așa, înțelesul cuvintelor și fraselor cu pricina esă precis și limpede la iveală întocmai ca uleiul pe apă.

Ce să fac acum ca să ajung cât mai degrabă și cât de bine la țintă? Iau niște țedule și peele, ținute în rândueala cea mai strict alfabetică, scriu cuvintele și frasele ce mi se par interesante și importante din vre-un punct de vedere. Mă folosesc de țedule și nu de caete, de oarece numai astfel și chiar în cursul lucrării, este cu puțință ca fără pierdere de vreme să se deslușească înțelesul cuvintelor, alăturându-se pasajele unul la altul. Numai atunci când materialul astfel adunat s'a prelucrat, a sosit vremea ca rezultatul prelucrării să se scrie în niște caete, mai cu seamă atunci dacă e vorba ca lucrarea să fie tipărită.

Așa am adunat și prelucrat materialul din care s'a alcătuit un glosar complet la colecțiunea d-lui Bârseanu și a mea, *Doine și strigături din Ardeal*, dată la iveală de Academia Română. Tot așa am lucrat acum câțiva ani, fiind însărcinat ca vreme de doi ani să lucrez la adunarea materialului din produsele Musei poporane române pentru dicționarul Academiei Române. Prelucrarea materialului nefiind treaba mea, îl trimiteam din vreme în vreme în niște lăzi la adresa Academiei. Vrând să arăt bogăția limbei române cu privire la fraseologia unor verbe des întrebuintate, am înjghebat un articolăș în limba germană, «Zur Phraseologie des Verbuns a da im Rumänischen.»

Tot așa am adunat materialul pentru indicile atât la dicționarul etimologic al limbei române de Cihac cât, și cele cu mult mai mari la dicționarul etimologic al limbilor romanice de Frederic Diez.

Să mi se ierte dacă amintesc aici și migălosul și lungul meu glosar la legenda sf. Ecaterine d'Alesandria în vechea limbă franceză, prelucrată de mine și dată la lumină de către Academia Boemă din Praga.

Intemeindu-mă pe niște asemenea colecțiuni de cuvinte făcute chiar atunci când textele tipărite erau însoțite de glozare, am putut să scriu niște dări de seamă, cari întregeau și chiar îndreptau lucrările altora despre dialectele macedoromân și istroromân ale lui Miklosich, Weigand și ale școlărilor celui din urmă. Cu privire la dialectul macedoromân, mult m'am ostenit cu materialurile date la iveală de Papahagi, mai cu seamă am studiat temeinic colecțiunea lui de basme aromâne. O parte mică a materialului fiindu-se de ivirea așa numitului anacolut, am tipărit-o sub titlul «Spicuri aromânești» în volumul iubilar al Convorbirilor Literare

oferit lui Titu Maiorescu cu prilejul aniversarului său de 70 de ani.

Dacă nu pun decât aici lucrarea mea prin care am început să-mi arăt interesul pentru graiul poporan român, n'o fac de aceea că nu mi-aș aduce aminte cu drag și cu un fel de duiosie de opșorul tipărit acum 35 de ani : *Sprachliches aus rumänischen Volksmärchen*. Doară acesta a fost cel dintâi plocon oferit din parte-mi minții agere și înțelepte a poporului român într'o vreme când abia trecuseră doi ani de când începusem a mă îndeletnici cu studiul limbei române.

Mai este o lucrare a mea destul de neînsemnată, întemeiată pe un studiu amănunțit, asemenea celor amintite mai sus. Vreau să vorbesc despre darea de seamă a mea asupra Dicționarului universal al limbei române de Șăineanu. Vrând să vorbesc cu temei despre lucrare, am comparat întregul material limbistic din el, întru cât nu-i vorba de cuvinte de obârșie străină, atât cu materialul din Cihac cât și cu acel al colecțiilor mele și rezultatul l-am transcris în 12 caete de vre-o 400 pagine, așa încât se găsesc acolo ca la 10000 cuvinte atât din limba literară cât și din graiul poporului.

Cetind acum 36 de ani *Analectele lui Cipariu*, nu mă puteam opri să nu scot din ele toate cuvintele ce mi s'au părut oare cum interesante și însemnate și tot așa n'am pregătit să-mi fac un indice și la Gramatica aceluiaș autor, volumul I. Apoi ca să sfârșesc pomelnicul acesta cam lung, amintesc și cele ce în *Drumul pe care am mers* (Convorbiri Literare din anul 1909) am spus despre glosarul meu complet manuscris la *Chipuri și graiuri din Bucovina* ale lui Emanuil Grigoroviță.

Dovada cea mai bătătoare la ochi a acestei însușiri a mea, care multora nu li se va fi părând prea de pismuit, datează din vremea cea din urmă, începutul însă cade într'o vreme

cu mult mai îndepărtată. Să mi se ierte deci dacă înainte de toate spun câteva cuvinte despre acest început care până acum a rămas nefolosit.

De odată cu publicarea dicționarului lui Cihac îmi veni gândul să înghesb niște liste de cuvinte rânduite după idei, fiind în aceeași vreme seama și de limbile din cari după părerea lui Cihac cuvintele aceste se trag. Aveam de gând ca întemeindu-mă pe aceste liste, să-mi dau seamă despre înrâurirea popoarelor, cu cari Românii în decursul vremuri-

lor au venit în atingere, asupra vieții și limbei celor din urmă.

Iată titlurile celor 25 liste : administrațiunea, arta și știința, biserica, boalele, casa, gospodăria, inima, îmbrăcămintea, meseriile, mineralele, mâncările și băuturile, mobilele, natura, navigațiunea, pământul, plantele, războiul, rudenia, trupul, uneltele, vasele și vârsta.

Văzând însă, că de o parte materialul limbistic este departe să fie complet în lucrarea lui Cihac și apoi născându-se oare cari îndoeli desrre autenticitatea originei cuvintelor citate, planul meu rămase baltă și numai acum, după ce trecuse atâtă amar de vreme, am să mă folosesc de mormanul acesta de cuvinte spre întregirea lucrării celei mari despre care numai de cât am să vorbesc. Tot așa îmi vor fi binevenite niște culegeri de locuțiuni în cari intră vre-unul din verbele des întrebuițate. Iată lista lor : bate, băga, cădea, căta, cerca, curge, duce, eși, face, fi, fugi, intra, lăsa, lega, lua, merge, perii, pierde, prinde, pune, purta, rămănea, răspunde, rupe, scoate, sparge, spune, șede, șterge, tăia, trage, trece, turna, ținea, uita, umbla, vedea, veni, vrea, zice. Și ca lucrul să fie desăvârșit, mă pot folosi și de câteva sute de proverbi puse cu anii mai înainte tot pe țedule rânduitedupă ideile exprimate.

După preambulul acesta cam lung, iată-mă ajuns în sfârșit la lucrarea mea cea din urmă, dovadă învederată a unei însușiri pe care am botezat-o prin cuvintele de mai sus: *Beția de cuvinte*.

Imboldul la așa ceva mi-a venit în urma călătoriei mele de acum un an la Iași. Se știe că m'am dus acolo fiind însărcinat din partea Universității boeme din Praga s'o reprezint la iubilul de 50 de ani al Universității din Iași.

Cetind acolo în ședința festivă adresa de felicitare a Universității din care fac parte și fiind la prânzul oferit delegaților străini din partea domnului ministru Arion un toast primit cu simpatie din partea celor de față, ce-mi plesni prin gând ? Să tipăresc amândouă într'o broșură miniatură, trimițând-o spre aducere aminte celor cari m'au auzit rostind aceste cuvântări ca și altor persoane despre care presupuneam că le vor cetii cu oarecare interes.

Când ce să vezi ? O urmă de tot neașteptată a acestei broșuri fu că mi s'a cerut, direct sau indirect, să colaborez la niște reviste românești. Trezindu-mi-se astfel pofta să-mi îmbrac gândirile în haina românească, ațâțată de cunoscu-

tul cusur al moșnegilor vorbăreți, iată-mă, în ciuda vorbeii ăluia, «vorba lungă, sărăcia omului», îmbiindu-mă la dreapta și la stânga altor reviste cu niște articole de puțină valoare. Așa s'a întâmplat că în vreme de câteva luni peste 20 de articole ale mele românești au văzut lumina zilei.

Și atunci, aducându-mi aminte cât mi-ar fi fost bine venit să fi avut pentru casurile când stam la îndoială neștiind cum să fac, cum să dreg, ca să-mi spun gândul cât se poate de precis și încă variat și aceasta nu numai cu privire la articolele amintite, ci și acum trei ani când scrieam seria de articole autobiografice în Convorbirile Literare și mai cu seamă acum 28 de ani când înjghebam traducerea unor lucrări din limba mea strămoșească în cea română, «Bunica» și «Pavel Catană», cea dintâiu pentru foiletonul Tribunei lui Slavici, al doilea pentru Convorbirile Literare.

Gândindu-mă la toate aceste ca și la niște lucrări ce poate voi mai scrie în restul vieții mele, m'am hotărît ca în ciuda bătrânețelor și cu puterile trupești și sufletești slăbite, să mă apuc de un lucru foarte ostenitor și costisitor de vreme.

Pasă-mi-te m'am hotărît să scot tot materialul limbistic român, întru cât mă vor ierta puterile și-mi vor sta la îndemână isvoarele de lipsă, pe țedule în modul arătat mai sus, rânduindu-l după materii. Va să zică ceva ce cam aduce cu listele făcute după Cihac, cu deosebire însă că în loc de 25 de categorii, o să fie mai multe sute, unele umplute mai mult, altele mai puțin.

Ceea ce a contribuit să duc la capăt planul făurit de mult, a fost ceea ce urmează. Imi căzu în mâni un dicționar care cu toate că nu e voluminos, conține o mulțime de lucruri, ce în zadar le-aș căuta în alte dicționare.

Este dicționarul portativ român-german al profesorului Ghiță Pop din București, cunoscut și ca prelucrătorul sistemului Toussaint-Langenscheidt pentru limba română.

N'am de gând să spun aici tot ce-mi place în acest dicționar, mă voiu mărgini la aceia ce privește lucrarea despre care am să vorbesc.

Răsfoind cartea, văzui spre plăcuta a mea surprindere, că se găsesc acolo niște cuvinte și locuțiuni curat populare. Apoi că autorul n'a pregetat să primească și un număr oarecare de cuvinte dialectale sau să zică mai bine, niște provincialisme însoțindu-le de niște prescurtări ca Bc, Bn, O, M, T, V, cari spun în ce parte cutare cuvânt este cunos-

cut și întrebuințat. Și ca hotărîrea mea să fie și mai tare, iată găsesc acolo deslușirea câtor-va cuvinte chiar din limba literară, ce degeaba le căutam în alte dicționare ce-mi stau la dispoziție.

Lucrurile stînd așa, toate îndoelile au dispărut și la sfârșitul lunii Aprilie de ăst an m'am apucat de treabă și iată cum.

Luând cartea de la început, scoteam toate cuvintele românești câte se găsiu acolo, transcriindu-le pe niște țedule de jumătate octav. Sus în mijloc se găsește pe fiecare țedulă un fel de lozincă (nemțește Stichwort) în limba boemă, va să zică cuvîntul care spune ideea cea mai largă, de care se țin toate cuvintele sinonime sau cari se țin de una și aceeași lozincă și cari au să găsească loc pe câte-o țedulă sau dacă nu încap, pe mai multe numerotate.

Tineam să fac o deschilinire între cuvintele băstinașe și acele de obârșie străină, de aceea deocamdată însemnam numai cele dintâi, căutînd ca în privința aceasta să fiu cât se poate de complet.

Așa de pildă dacă cutare cuvînt are mai multe înțelesuri, trebuia transcris pe atâtea țedule câte înțelesuri are. Toate cuvintele scoase și toate înțelesurile lor însemnate au căpătat în carte câte un cărliguț drept dovadă că s'au și scos, rămîind ca acele cari din deosebite motive au fost deocamdată trecute cu vederea, să se scoată mai tîrziu.

Isprăvind astfel cu o parte din cuvinte, cea mai numeroasă se'nțelege, m'am întors iarăși pe urma mea, scofînd și cuvintele de obârșie străină.

Căci trebuie să spun, vrînd să mă feresc de vre-o neînțelegere, eu, cu toate că mă spun dușman inverșunat al unei împetrișări de prisos a limbei literare române prin fel de fel de cuvinte străine, nu merg și nici nu pot să merg atît de departe, să osîndesc toate cuvintele străine, toate neologismele să fie isgonite din ea. Nu este nici o limbă literară pe lume care ar putea să se lipsească cu totul de cuvinte tehnice străine și nici nu pot să mă unesc cu acei cari se căznesc să născocoașcă fel de fel de tîlmăciri pocite și pentru niște cuvinte întrebuințate mai în toate limbile.

A fost și la noi în Boemia un period în care s'au făcut încercări de felul acesta și câte odată din cale afară de exagerate, de care acuma rîdem cu hohot. Nu tîgăduesc însă că afară de cuvintele tehnice se ivesc și la noi adese ori niște

cuvinte străine, de origină francesă, latină ș. a. chiar acolo, unde avem cuvintele noastre băstinașe. Dacă deci o asemenea împestrițare neplăcută se poate vedea într'o limbă slavă, se poate pricepe cu atât mai lesne așa ceva într'o limbă romanică, cum este cea română; zic se poate «pricepe», însă nu îndreptăți.

Atâta însă făcui că cuvintele de obârșie străină, din cari dicționarul lui Ghiță Pop dă o alegere destul de bogată, le am scris pe alte țedule. Astfel cele două straturi de cuvinte le-am ținut separate unele de altele năzuind ca de câte ori îmi vine să scriu românește, să întrebuițez cele băstinașe și numai acolo, unde nu-mi ajung acestea, mă apuc să aleg din celelalte.

Acum să ru gândească nime c'am să mă mulțumesc numai și numai cu cele aflătoare în isvorul amintit. Nici de cum. De câte ori găsesc la vre-un scriitor vre-un cuvânt care mi se pare vrednic de o băgare de seamă deosebită, mă uit mai întâi la Pop să văd: oare se găsește acolo ori ba? În cazul întâi, de câte ori înțelesul cuvântului cu pricina este cu totul limpede și neîndoelnic, trec mai încolo, dacă nu, îl caut pe țedule și adaug pasajul în care se află; negăsindu-l însă la Pop, îi pun împreună cu citația pe țedula respectivă și așa dicționarul meu de pe țedule are să aducă o sporire față cu dicționarul care a slujit de temei. Așa bună oară tocmai în zi'ele aceste am pus la cale așa ceva cu niște cuvinte luate din novelele lui N. Gane. O seamă din ele nu se găsesc în carte; vor fi niște moldovenisme despre cari autorul dicționarului a crezut că nu-i de lipsă să le iee în seamă pe când mie unele din ele erau cunoscute de mai înainte.

De mă întreabă acum cineva dacă am de gând să dau la iveală o asemenea lucrare, trebuie să răspund cum urmează. Eu nu mă țin de numărul acelor cari chiar într'o vârstă și mai înaintată de cât este a mea, făuresc la niște planuri mărețe pe cari nădăjduesc c'o să le ducă la capăt bun. Din contra eu, socotind vârsta mea destul de înaintată și starea de sănătate nu tocmai îndestulătoare, mă mulțumesc cu cele ce pot, biet, înjgheba de azi pe mâne.

Astfel stând lucrurile, iată cum am de gând să mă folosesc de lucrarea aceasta, săvârșită acum vre-o două săptămâni.

Dacă de acum încolo am să scriu ceva românește, o voi

face tot așa cum o făceam mai înainte. Gândindu-mă la treabă, ceea ce fac mai bine plimbându-mă la aer liber, aștern pe hârtie cele ce vreau să spun și așa cum fără nici o osteneală mi-au venit în minte. Câte odată scriu o ciornă altă dată fac îndată manuscrisul gata spre tipar. Sfirșind odată cu scrisul, mă pun să mai citesc odată și atunci a venit vremea să trag folos din rodul unei munci ostenitoare de mai multe luni de zile: unde nu mi-a venit cuvântul de am lăsat loc gol sau unde cuvântul întrebuințat nu mi s'a părut mulțumitor ceea ce însemnam prin un semn de întrebare, sau unde cetind îmi venia gândul că cutare cuvânt este prea obicinuit și c'ar fi bine să-l înlocuiesc cu unul mai rar, mai pitoresc, hai la țebulele mele unde fără o pierdere mare de vreme, dau de ceea ce-mi trebuie, câte odată îmi vine chiar să mă chibzuesc cum să aleg mai bine din belșugul de cuvinte sinonime adunate la un loc și îmbiindu-mi-se toate pe'ntrecute să mă slujască.

Și acum stimate cetitorule, dacă ți se întâmplă să găsești în cele scrise de mine câte odată niște cuvinte și locuțiuni cu privire la cari nu te poți mira îndestul cum de pot să fi încâput unele ca aceste în căpățina unui Boem de neam, iată deslegarea enigmei: n'ai de cât să te gândești că nu e te mieri ce, găsindu-le eu de-a gata în dicționarul meu manuscris de pe țedule, alcătuit de mine în cele trei luni, Maiu, Iunie, Iulie și o parte din August ale anului de la Nașterea lui Hristos o mie nouă sute douăsprezece.

Din «PRINOS DE DRAGOSTE ȘI ALTELE» *

Pentru mine însă de când mă lăsasem de planul îndrăzneț să alcătuesc o carte mare, mare, în care să se treacă toate motivele din toate colecțiunile tipărite ale produselor populare de ori unde ar fi venit, un alt interes a ieșit pe de asupra : importanța ce acest soi de literatură o are pentru limba română literară.

Sânt cunoscute scăderile cari cu privire la felul de a scrie se găsesc cu duiumul la unii cari scriu românește. Din întrebuințarea de fel de fel de cuvinte străine, mai cu seamă franțuzești și latine ei n'o mai slăbesc, împestrînd astfel limba în mod foarte neplăcut.

În acești 37 ani din urmă de când mă îndeletnicesc cu studiul limbei române, am auzit destul de des niște străini cari aveau la îndămână vre-un ziar român, dându-și cu părerea că nu e tocmai greu ca cineva să învețe românește : aici iată un cuvânt cunoscut lor din limba franceză, acolo unul curat latin. Atunci eu în loc să mă fi căznit în zadar să-i deslușesc ce deosebire mare este între limba aceasta meșteșugită, artificială și cea adevărată a poporului, le puneam înaintea câte un text popular, fie în proză, fie în versuri și îndată își schimbaseră părerea.

Am vorbit despre desfătarea sufletească ce mi-a venit din articolele autorilor citați mai sus. Să spun adevărul, o mare parte din bucuria ce am simțit-o, mi-a venit din limba curată românească în care le văd scrise. Eu într'adevăr nici odată n'am să mă procopsesc într'atât ca scriind românește, să mă

* Retipărit din revista „Ion Creangă“ num. 4, anul V (Aprilie 1912)

apropiu de măiestria cu care-i văd mănuind limba lor strămoșească, îmi pare rău, dară n'am ce să fac. Alta însă este să fac deosebire între felul cum se rostește poporul și între cel când scriitorii desprețuind bogăția nesleită a mijloacelor proprii, merg să le împrumute de la străini.

Să întrebe cei cari cerșesc de la Francezi, pe cei din urmă, dacă și ei fac asemenea ca nesocotind materialul limbistic moștenit de la strămoși, să caute a înlocui cuvintele străbune prin niște cuvinte luate de la fel de fel de neamuri străine, Nemți, Englezi, Italiani ș. a.

Nu trebuie ca națiunile celelalte văzând asemenea apucături la Români, să fie aplecați de a se uita la ei ca la o națiune atât de întârziată cu privire la cultură, încât să nu-și fi plăsmuit încă unealta de căpetenie a culturii, limba literară? Și ce să spun despre nebăgarea în seamă a împrejurării că între felul de vorbire al Românilor cari locuiesc în diferite părți, nu este o deosebire atât de mare ca să fie îndreptățit să se vorbească despre niște dialecte? Căci dacă într'adevăr lucrurile stau așa, ce însemnătate mare această ar avea pentru limba literară română, dacă aceasta din urmă poate să fie aproape identică cu limba poporului!

În alte țări, bunăoară în Germania, în Franța, în Italia, copiii venind la școală, trebuie înainte de toate să se desbere de dialectele lor cari se deosebesc într'atât unul de altul, încât locuitorii din diferite ținuturi nu se înțeleg unii pe alții. Școlarii din aceste țări trebuie să învețe limba literară întocmai cum o învață străini, pe când în țările locuite de români, afară de dialectele macedo- și istro-român, ce înlesnire și ce folos pentru luminarea poporului!

Văd că condeiul mă iea pe dinainte și că articolul meu amenință să se întindă din cale afară.

De aceea mă grăbesc să ajung la sfârșit și ca să nu vorbesc niște banalități, pun stimaților cititori ai revistei întrebarea următoare luată din realitate,

Câți dintre Români cari în loc să se folosească de mijloacele cari le stau la dispoziție, înlocuind cuvinte neaoșe românești prin niște neologisme de prisos, simt că înfrasa următoare, nu născocită de mine, ci tipărit într'o revistă română, se găsește ceva ce n'ar trebui să se găsească: «Nu se poate tăgădui că în tânărul acesta sânguitor poate să se realizeze odată un învățat de treabă.» Nu transcriu fraza întocmai cum am aflat-o, ci făurez după calapodul ei alta schimbând numai cuvintele dară cu același înțeles.

N'au oare Românii la îndămână niște cuvinte potrivite, de pildă «a se face» «a deveni», dacă nu le vine să întrebuițeze popularul «a se alege», ca să trebuească a se folosi aici de cuvântul «realiza»? Și să nu gândească nime că eu aș vrea să gonesc cuvântul acesta peste tot din limbă, cu toate că și în alte sensuri s'ar găsi cuvinte neaoș românești, bunăoară «a împlini», «a pune în lucrare», «a se învedera» ș. a. Dacă însă îmi spune cineva că e tot una să te folosești în propozițiunea citată de neologismul «realiza» în locul vreunuia din celelalte cuvinte românești, apoi să mi se ierte dacă îmi vine în minte călătoria lui Ioan Maiorescu în Istria. Auzind d-sa de mai multe ori întrebuițându-se un cuvânt slav, croat, în locul unui latin moștenit de la strămoși care se auzia cel puțin pe alocuri dacă nu era cunoscut chiar acelora cari nu se folosiau de neologismul slav, iată ce i se răspundea: «Șteso!» (din italianul «stesso» va să zică «același.»)

Acest «șteso» auzit în asemenea împrejurări, trebue să fi sunat în urechile lui Maiorescu ca glasul unei cobe rău vestitoare, că simțul pentru limba moștenită era pe cale să se piarză, sau cum zic Românii atât de frumos «era pe ducă»

Lucru foarte întristător ar fi dacă și cu privire la limba literară română s'ar întinde ca pecingenea părerea că tot una este să se întrebuițeze un cuvânt fie chiar de obârșie străină, care însă de mult s'a împământenit sau un neologism luat de curând din vre-o limbă din cele moderne ori din cele vechi,

Și fiindcă Gorovei cu atâtea jertfe și cu atâta râvnă a îngrijit să pună la îndămana tuturor niște comori nesleite ale graiului poporan, cari sânt de cea mai mare însemnătate pentru străinii cari doresc să învețe românește, de aceea eu care mă socotesc de numărul acestor din urmă, am îndrăznit să mă alătur acelora cari în numărul din luna lui Martie al revistei «Ion Creangă» i-au adus prinosul lor de recunoștință și considerațiune.

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITĂȚII CAROL I
BUCUREȘTI

VORBIRE

rostită cu prilejul serbărilor iubilare de 40 ani ale societății academice so-
cial-literare „România Jună” din Viena, la ședința festivă
din ziua de 1 Ianuarie 1912 st. v. *

Onorată adunare,

Doamnelor și Domnilor !

M'am întrebat adese-ori pe mine însuși, de unde vine că
limba română într'atât am îndrăgit-o, încă începând odată s'o
studiez, nu m'am mai dat înapoi aflând în studiul ei o plă-
cere din ce în ce mai mare.

Era farmecul nespus ce avea și mai are pentru mine graiul
curat al poporului însuși. Și în graiul acesta lucrul care
stârnia interesul meu, era măestria, cu care poporul a știut
să contopească elementele străine primite de la alte neamuri
— și erau multe de acele — cu cari în decursul veacurilor a
venit în atingere, să le contopească cu cuvintele din limba sa
strămoșească, limba mumă latină.

Acei dintre învățații români de odinioară, cari nu vedeau
cu ochi buni amestecul acesta, nu și-au dat socoteală c'alta
este, dacă cineva de dragul unei teorii anticipate introduce
cuvintele străine fie chiar și latine în limba română, și alta,
dacă cuvintele aceste au intrat în ea pe cale naturală.

Ce rătăcire a minții și ce păcat, că un Laurian și Maxim
în loc să fi primit în dicționarul lor român o sumedenie de
cuvinte curat latine, surghiunind într'aceeași vreme multe cu-
vinte de obârșie străină, cari de mult își căpătaseră dreptul
de cetățenie, în așa numitul glosar; ce păcat, zic, că râvna
cea mare, de care au dat dovezi netăgăduite, ei n'au între-
buințat-o ca să ne deie o icoană credincioasă a limbei curat
poporane de pretutindeni unde răsună graiul românesc!

* Retipărit din revista „Ion Creangă” num. 5, anul V (Maiu 1912).

Dacă nizuințele lor cu privire la alcătuirea limbei române literare ar fi isbutit, atunci din graiul mlădios, tare și armonios al poporului s'ar fi ales un fel de volapük sau un esantio; o limbă făurită în mod artificial pe un calapod oarecare și nu o ființă vie, organică, capabilă de o dezvoltare din ce în ce mai desăvârșită.

Limba română cea adevărată, luând întocmai cum a făcut-o șestitul poet dramatic francez Molière, binele său unde-l găsim a devenit printr'o adaptare dibace a elementelor străine la cele băstinașe o unealtă minunată pentru oameni geniali, prin care să-și spue simțimintele, obținând niște nuanțe de sens câte-odată și mai fine decât aceasta are loc în unele limbi din cele mari, cu literaturi bogate.

De aceea eu cu umilință mă închin geniului limbei române și al poporului, care se pricepe de minune să îmbrace în ea niște produse de toată frumuseța ale minții sale agere și înțelepte. Doresc din inimă să se găsească mulți din aceia, cari să se priceapă a se folosi de unealta aceasta neîntrecută, ferindu-se cât se poate de mult de cuvinte sau locuțiuni nouă străine, fie franceze, latine ori maghiare. Și dacă nu ajunge pretutindeni limba literară de astăzi, nu este oare câmpul vast al graiului poporan, din care scriitorii români pot să ieie ca din averea lor proprie în loc să cerșească la străini?

Vorbind astfel în contra împetrișării stricăcioase a limbei române prin fel de fel de neologisme, mă găsesc Doamnelor și Domnilor, într'o societate din cele mai alese. Pasă-mi-te viteazul Rege al României, Carol însuși a pornit o luptă crâncenă în contra acestui balaur care amenință să înghiță pe fecioara nevinovată, limba curat poporană. Fie ca nizuințele aceste nobile ale augustului luptător să fie încoronate cu laurul unei isbânde strălucite asemenea celei, pe care cu 35 ani mai înainte a câștigat-o pe câmpul de luptă.

«România Jună» însă doresc să devie și în privința acesteia focar al unei direcții sănătoase în cultivarea limbei strămoșești, a unei limbi, care pășește falnic prin lume în pitorescul port național al său.

Lozinca tuturor Românilor cu iubire de neam, privind lucrul acesta de o însemnătate afară din cale mare, să devie cele trei cuvinte bine cunoscute: «Prin noi înși-ne!»